

Маријана Дујовић
Независна истраживачица
Београд

<https://doi.org/10.18485/knjiz.2017.7.7.13>

УДК: 016:78.071(=163.41)"1825/1914"

Стручни рад

Библиографија чланака из серијских публикација о српским музичаркама у периоду од 1825. до 1914. године

Музичка критика у Србији може се пратити од 1825. године. Знатно веће интересовање за бављење музиком приметно је од осамдесетих година XIX века, како код аматера тако и код професионалних музичара. Пошто је крајем XIX века образованих музичара и даље било веома мало, музичком критиком и извођењем су се поред њих бавили и адвокати, наставници, лекари, свештеници, политичари и многи други интелектуалци или само љубитељи музике. До почетка Првог светског рата на домаћој музичкој сцени биле су активне бројне музичарке које су стекле и међународну популарност. Већина жена које су се бавиле музиком у Србији до наведеног времена сада је заборављено или потпуно непознато широј и музичкој јавности. Рад представља библиографију новинских чланака од времена када се може пратити музичка критика до почетка Првог светског рата у којима се помињу жене које су се бавиле музиком у Србији.

Кључне речи: библиографија, српске музичарке, периодика, музички чланци.

Први музички чланак у Србији датира из 1825. године. Иако су данас понеке заборављене, а многе потпуно непознате, музичарке су биле веома активне на домаћој сцени до почетка Првог светског рата. Утицале су на формирање институције целовечерњих концерата и подједнако су заслужне за развој музичке педагогије у Србији.

Из датих чланака може се увидети да су многе наведене музичарке имале завидну интернационалну каријеру, да су се школовале код еминентних професора на конзерваторијумима у иностранству. Поред домаћих успешних извођачица, у Србији су неретко наступале и иностране музичарке.

У домаћој штампи највише су били заступљени текстови о пијанисткињама и соло певачицама, те се може рећи да су ово најбројније професије музичарки из наведеног периода. Не постоје подаци који указују на то да су у нашој средини деловале извођачице на неком другом инструменту поред клавира, осим гостујућих музичарки. Вероватно је разлог томе пракса кућног музицирања, која се никада није

уздигла на већи ниво. Поред пијанисткиња, соло певачица и гостујућих музичарки на овој листи налазе се и референце текстова у којима се спомињу музичке активности у оквиру женских школа и удружења, затим прве ауторке музичких критика у Србији и музичарке чији нам је рад у потпуности данас непознат.

Библиографија о музичаркама у Србији 1825–1914. није потпуна, самим тим и готова, јер се из наслова многих чланака не може утврдити да ли се у тексту спомињу музичарке или не. Мноштво је критика из позоришта и са изведби монументалних вокално-инструменталних дела, у којима би могле да се спомињу извођачице. Отуд приложена библиографија представља тек почетак прикупљања информација о музичаркама које су деловале у Србији до почетка Првог светског рата.

Библиографија је сачињена тематски по професијама музичарки, а спискови референци наведени су по азбучном реду аутора који су о њима писали.

Пијанисткиње:

Анониман аутор:

- Аноним. „Госпођица Синодија Илићева“. *Мале новине* бр. 260 (1888): 3.
- Аноним. „Госпођица Синодија Илићева“. *Мале новине* бр. 29 (1889): 1.
- Аноним. „Госоподична Људмила Задробилкова“. *Позор* бр. 101 (1862): 289.
- Аноним. „Јованка Стојковићева“. *Позориште* бр. 62 (1871–1872): 255.
- Аноним. „Јованка Стојковићева“. *Млада Србадија* бр. 20 (1872): 318–320.
- Аноним. „Јованка Стојковићева“. *Јавор* бр. 44 (1878): 1394.
- Аноним. „Концерат гђице Јованке Стојковићеве“. *Позориште* бр. 58 (1871/1872): 235.
- Аноним. „Концерат гђице Јованке Стојковићеве“. *Народ* бр. 50 (1872): 4.
- Аноним. „Концерт Јованке Стојковић у Београду“. *Јединство* бр. 97 (1872): 202.
- Аноним. „Концерт Јованке Стојковић у Београду“. *Исток* бр. 45 (1879): 3.
- Аноним. „Концерт Јованке Стојковић у Београду“. *Исток* бр. 56 (1879): 3.
- Аноним. „Концерт Миле Задробилкове“. *Србске новине* бр. 42 (1862): 170.
- Аноним. „Концерт Олге Васиљевић у Будимпешти“. *Видело* бр. 119 (1885): 2.
- Аноним. „Концерт Олге Васиљевић у Новом Саду“. *Српско коло* бр. 78 (1884): 4.
- Аноним. „Концерт Олге Васиљевић у Загребу“. *Србобран* бр. 14 (1885): 3; *Agramer Zeitung* (1885): 33.

- Аноним. „Људмила Задробилкова“. *Народне новине* бр. 278 (1861): 818.
- Аноним. „Људмила Задробилкова“. *Народне новине* бр. 279 (1861): 810–821.
- Аноним., „Нова звијезда на небу српске умјетности“. *Глас Црногораца* бр. 12, II свеска, (1883): 3.¹
- Аноним. „Ида Добринковић“. *Невен* бр. 7, 4. свеска (1883): 219.
- Аноним. „Ида Добринковић“. *Невен* бр. 9, 4. свеска (1883): 269–270.
- Аноним. „О концерту С. Илић у Београду“. *Народни дневник* бр. 16 (1889): 3.
- Аноним. „Олга Васиљевић свирачица“. *Орао* бр. 37–38 (1885): 115–116.
- Аноним. „Синодија Илићева у Суботици“. *Новости* бр. 26 (1894): 3.
- Аноним. „Синодија Илићева“. *Народни дневник* бр. 38 (1889): 3.
- Аноним. „Симфонијски концерат“. *Старе мале новине* бр. 188 (1901): 3.²
- Аноним. „Zweites Konzert der Glasbena matica“. *Laibcher Zeitung* бр. 259 (1913): 2410–2411.³

Г:

- Г. „Са концерта пијанисткиње српкиње Синодије Фани Илићеве“. *Браник* бр. 45 (1891): 4.

Ж:

- Ж. В. „Концерт гђе Јелице Суботићеве, уметнице на клавиру“. *Новости* бр. 335 (1913): 3.⁴

И:

- Илешкић, Фран. „Концерт гђице Јелене Докић у Љубљани“. *Српски књижевни гласник* бр. 11–12, књига XXXI (1913): 957–958.

Ј:

- Ј. „Концерат гђице Јованке Стојковићеве“. *Позориште* бр. 58 (1871–1872): 235.
- Ј. „Други концерат гђице Јованке Стојковићеве“. *Позориште*, бр. 60 (1871–1872): 243.
- Јовановић Змај, Јован. „Јованка Стојковићева“. *Застава* бр. 52 (1872).
- Јовановић Змај, Јован. „Концерт Јованке Стојковић“. *Застава* бр. 55 (1872): 2–3.

К:

- Костић, Александар Ђ. „Концерат госпођице Јеле Докићеве“. *Српски омладински гласник* бр. 2 (1911–1912): 59–62.

¹ Текст о Иди Добринковић.

² Као гост солиста Београдског војног оркестра наступала је Јелена Шоповић.

³ О концерту Јелене Докић у Љубљани.

⁴ Аутор текста је вероватно Велимир Масука Живојиновић.

- Kozina, Pavel. „O koncertih J. Dokić in M. Vuškovića v Ljubljani“. *Novi akordi* br. 4, sveska br. 13 (1914): 6.

Л:

- Lajovic, Anton. „Koncerta Glasbene matice v Mestnem domu dne 21. X 1913; in dne 8 XI 1913“. *Slovan* br. 1 (1914): 30–31.⁵

М:

- М. „Концерт гђице Јелене Шоповићеве у Панчеву“. *Грађанин* бр. 39 (1901).
- Милојевић, Милоје. „Концерат гђице Јелице Суботић“. *Српски књижевни гласник* бр. 1, књига XXXII (1914): 54–58.

П:

- П. „Концерат гђице Зорке Сибинкић“. *Застава* бр. 24 (1891): 1–2.
- Поповић, Стеван Васин. „Олга Васиљевићева. Српкиња пијанисткиња“. *Наше горе лист.* бр. 36 (1884): 2–3.
- Поповић, Стеван Васин. „Олга Васиљевићева. Српкиња пијанисткиња“. *Застава* бр. 129 (1884): 1–2.

Р:

- Rorauer, Julije. „Konzert Olge Vasiljević u Zagrebu“. *Pozor* br. 34 (1885).

С:

- С. Н. „Нова звезда на небу српске уметности“. *Јавор* бр. 11 (1883): 351.⁶
- Стојановић, Љуб. С. „Госпођица Марија Уншулд пл. Меласфелд за српску академску омладину“. *Вечерње новости* бр. 71 (1903): 2.

Ф:

- -ф. „Концерт Олге Васиљевић у Панчеву“. *Наше горе лист* бр. 40 (1884): 1–2.
- Ф. „Концерт гђичне Стојковићеве“. *Народ* бр. 66 (1872).

Х:

- Х. „Концерат гђе Јованке Стојковић. Из захвалности. Шаљива игра у једном чину од Е. Лабиша“. *Исток* бр. 49 (1881): 3.

Ц:

- цки. „Пијанисткиња Јованка Стојковић“. *Позориште* бр. 46 (1871–1872): 187.

⁵ На концерту је учествовала и Јелена Докић.

⁶ Текст о Иди Добринковић.

- Др В. Б. „Извештај о другом концерту гђе. Јованке Јованковићке, рођ. Стојковићеве“. *Исток* бр. 59 (1879): 2–3.

Соло певачице:

Анониман аутор:

- Аноним. „Аделаида Зелда, оперска певачица“. *Вечерње новости* бр. 23 (1900): 1.
- Аноним. „Ангажман г-ђе Десанке Ђорђевић“. *Одјек* бр. 193 (1903): 2–3.⁷
- Аноним. „II концерат Аделаиде Зелде“. *Вечерње новости* бр. 31 (1900): 1.
- Аноним. „Гђица Цијукова као Галета“. *Одјек* бр. 61 (1897): 3.
- Аноним. „Концерат гђице Софије Седмакове“. *Застава* бр. 98 (1899): 2–3.
- Аноним. „Концерт гђице Цијукове у Белој Цркви“. *Дневни лист* бр. 156 (1896): 2.
- Аноним. „Помозимо младој даровитој певачици“. *Српске илустроване новине* бр. 29 (1882): 270.⁸
- Аноним. *Српско коло* бр. 22 (1884): 3.⁹
- Аноним. „Концерат Надине Славјанскове“. *Застава* бр. 72 (1900): 3.
- Аноним. „Риђокоса. Певање гђе Драге Стефановићке“, *Застава* бр. 93 (1898): 2.
- Аноним. „Софија Седмакова“. *Нови Србобран* бр. 238 (1904): 4.
- Аноним. „Софија Седмакова“. *Опозиција* бр. 85 (1904): 3.
- Аноним. „Софија Седмакова“, *Позориште* бр. 6 (1907): 59–60.
- Аноним. „Српска уметница“, *Дневни лист* бр. 86 (1897): 2.¹⁰
- Аноним. „Марија Цветићка“, *Народни дневник* бр. 120 (1889): 3
- Аноним. „Српска уметница“, *Србобран* бр. 27 (1894).¹¹
- Аноним. „Умјетнички концерат у Мостару“, *Нови Србобран* бр. 90 (1904): 3–4.¹²

А:

- -а. „Са концерта госпођице Вере и Надежде Черњецки“. *Нови покрет* бр. 60 (1906): 3.
- А толе-. „Са концерета кћери Д. А. Славјанског“. *Будућност* бр. 12 (1895): 6–7.¹³

⁷ Чланак о ангажману Десанке Ђорђевић у Београдској опери.

⁸ Текст о Јелени Угљешаић.

⁹ Текст о Јелени Угљешаић.

¹⁰ Чланак о С. Цијуковој-Савић.

¹¹ Текст о Адели Васиљевић.

¹² Приказ концерта Жарка Савића и Султане Цијукове-Савић.

Б:

- Борисављњић, Мома. „Девета симфонија и увертира Леонора“, *Правда* бр.105 (1910): 2–3.¹⁴

Д:

- Д. „Успех гђе Драге Спасићке“. *Вечерње новости* бр. 149 (1907): 6.
- ДОБ. „Гђа Султана Цијукова“. *Дневни лист* бр. 126 (1896): 3.

Ђ:

- Ђ. П. „Симфонијски концерат“. *Застава* (вечерње издање) бр. 268 (1905): 3.¹⁵
- Ђорђевић, Мита. „Султана Цијукова у Великој Кикинди“. *Српство* бр. 24 (1897): 1–2.

И:

- и. „Концерат Душана и Катице Јанковићеве“. *Одјек* бр. 178 (1889): 3.

З:

- Зорко, Јован. „Васкрсење, библијска поема. Музика од Ст. Христића, текст од Драгуртина Илића“. *Звезда* бр. 9 (1912): 571–573.¹⁶

М:

- М-ил. „Г-ђа Виталијани у улози Госпође с камелијама“. *Штампа* бр. 139 (1904): 3.
- М-ил. „Г-ђа Виталијани као Тоска“. *Штампа* бр. 143 (1904): 3.
- Милојевић, Милоје. *Српски књижевни гласник* бр. 11, књига XXVIII (1912): 862–868.¹⁷

Н:

- Н. Ђ. Б. „Концерт Јелене Кличкине“. *Застава* бр. 163 (1897).

П:

- Петровић, Петар П. „Концерат гђе Спасић“. *Борба* бр. 19 (1912): 3.

Р:

- Ретз. „Са концерта сестара Черњецких“. *Видело* бр. 16 (1906): 2.

Ђ:

¹³ Критика концерта Надине, Јелене и Олге Славијански у Београду.

¹⁴ На концерту је учествовала Мирослава Бинички.

¹⁵ На концерту су наступале и Софија и Јелва Јоцић.

¹⁶ Текст о премијерном извођењу ораторијума *Васкрсење* Стевана Христића, у којем је Мирослава Бинички наступала као солисткиња.

¹⁷ Критика премијерног извођења Христићевог ораторијумс *Васкресење*. У тексту се наводи Мирослава Бинички као солисткиња.

- Њ. „Султана Цијукова у Новом Саду“. *Женски свет* бр. 7 (1897): 101–102.

У:

- Угричић, Јевта. „Госпођа Спасићка као Мамзел Нитуш“. *Политика* бр. 1546 (1908): 2–3.

Х:

- Х. „Јелена Угљеша, свршена конзерватористкиња, борави у Новом Саду“. *Српско коло* бр. 56 (1884): 2–3.
- Х. „Адела Васиљевићева“. *Браник* бр. 77 (1890): 1–2;
- Х. „Адела Васиљевићева“. *Глас Црногораца* бр. 29 (1890).
- Х. „Певање госпође Десанке Ђорђевић“. *Штампа* бр. 262 (1903): 3.
- Хацић, Антоније. „Адела Васиљевићева“. *Женски свет* бр. 7 (1890): 104–105.
- Христић, Стеван. „Бетовенова девета симфонија у Београду“. *Српски књижевни гласник* бр. 8, књига XXIV (1910): 621–623.¹⁸

Ц:

- Царус. „Гостовање гђе Софије Симић-Седмакове“. *Радничке новине* бр. 132 (1914): 3.

Остале делатности музичарки:

Анониман аутор:

- Аноним. „Извештај о раду женског певачког и музикалног друштва“. *Српске новине* бр. 61 (1887): 242.
- Аноним. „Уметност у школи. Концерт женске учитељске школе“. *Штампа* бр. 347 (1906): 3.

Б:

- Б. „Женске као глазботворке“. *Јавор* бр. 28 (1889): 441–443.

Ј:

- Јаковљевић, Цв. „Концерт у В. ж. школи“. *Звезда* бр. 41 (1899): 327–328.

У:

- У. „Музикално вече у Вишој женској школи“. *Народни дневник* бр. 28 (1891): 2–3.

¹⁸ У чланку се спомиње суделовање Мирославе Бинички.

- Удцки, Јован. „Прилог успомени на Олгу Ковачевић, српску гусларку“. *Застава* бр. 96 (1911): 1–2.

Ауторке музичких чланака:

А:

- Антал Захаријевић, Јелена. *Женски свет* бр. 7–8 (1910): 116–167.

М:

- Максимовић-Маринковић, Милка. „Успомена са татиног гроба“. *Српско цвеће* бр. 9 (1906): 223.¹⁹

Р:

- Ружа. „Филхармонијски концерт“. *Народ* бр. 61 (1897): 3.²⁰
- Ружа. „Филхармонијски концерт“. *Народ* бр. 62 (1897): 3.²¹

С:

- Секулић, Исидора. „Поводом гостовања Београдске опере у Шапцу“. *Ново време*, 30. мај 1910.
- Секулић-Stremnicki, Исидора. „Допис“. *Женски свет* бр. 1 (1914): 10–11.
- Станковић-Недељковић, Тасика. „Од једне живе сестре Корнелија Станковића“. *Српски витез* бр. 9 (1910): 124–130.

Т:

- Томић, Милица Јаше. „Мали уметник – Србин“. *Застава* (вечерње издање) бр. 127 (1910): 1–2.²²
- Томић, Милица Јаше. „Једно необично дете“. *Жена* бр. 4 (1911): 234–238.²³
- Томић, Милица Јаше. „Успеси Милана Јовановића Браце. На прослави владалачке куће Петрограду“. *Застава* (јутарње издање) бр. 50 (1913): 2.

Х:

- Ховорка Калић, Зорка. „Један српски композитор“. *Коло* бр. 2 (1902): 109–113; *Коло* бр. 7 (1902): 447–451.

¹⁹ Текст о композитору Аксентију Максимовићу.

²⁰ Ауторка текста је Ружа Винавер.

²¹ Ауторка текста је Ружа Винавер.

²² Текст о 'чуду о детета' виолинисти Милану Браци Јовановићу.

²³ Чланак о Милану Браци Јанововићу.

- Ховорка Калић, Зорка. „Аксентије Максимовић, један српски композитор”. *Српско цвеће* бр. 9 (1906): 222.

Гостовања иностраних музичарки:

Анониман аутор:

- Аноним. „Концерат румунске певачице Владаје“. *Народност* бр. 80 (1898): 3.
- Аноним. „Концерт пољске певачице Бељциковске у Београду“. *Србске новине* бр. 23 (1848): 113.
- Аноним. „Монарије Роке“. *Видов дан* бр. 57 (1862): 4.²⁴

Б:

- Б. „Треће вече гостовања бечке оперетске трупе гђице Хермине Херле чланице бечког Карл Театра“. *Трибуна* бр. 533 (1912): 3.

Г:

- Грчић, Јован. „Концерат Софије Ментар – Поперове, вештакиње на гласовиру и Д. Попера, вештака на вијончелу“. *Позориште* бр. 30 (1877): 118.
- Грчић, Јован, „Концерт виртуоза на виолини Фрање Крежме и сестре му Анке, вештакиње на гласовиру“. *Јавор* бр. 22 (1878): 691–692; *Јавор* бр. 23 (1878): 720–722.

Ж:

- Ж. В. „Концерат госпођице Тозели 12 IX 1912. у Народном позоришту“. *Новости* бр. 300 (1913): 3.²⁵

З:

- Зорко, Јован. „Концерт г-це Лоле Тези уметнице на виолини“. *Звезда* бр. 5 (1912): 317–318.

К:

- К. Вл. (Каракашевић Владимир), „Славјанскове у Панчеву“. *Весник* бр. 10 (1895): 1–2.²⁶

М:

- М. *Дневни лист* бр. 125 (1895): 2.²⁷

²⁴ У питању је наступ соло певачице.

²⁵ Аутор текста је вероватно Велимир Масука Живојиновић.

²⁶ О концерту певачица Надежде, Олге и Јелене Славјански.

- Милојевић, Милоје. „Концерат госпођице Лоле Тези“. *Српски књижевни гласник* бр. 9, књига XXXI (1913): 704–706.

W:

- W. „Концерт гце Лоле Тези“. *Српска застава* бр. 636 (1913): 3.

Непознате музичарке

Анониман аутор:

- Аноним. „Гђа Мила Ст. Виловски“. *Ново време* бр. 103 (1910): 3.
- Аноним. „Концерат Ружице Хагенове у Београду“. *Световид* бр. 83 (1855): 3; *Световид* бр. 84 (1885): 3.
- Аноним. „Марија Вукићевићка“. *Позориште* бр. 5 (1894): 17–18.
- Аноним. „Симфонијски концерат у Београду“. *Београдске новине* бр. 308 (1902): 2–3.²⁸

Б:

- Б. „Госп. Вушковић и гђица Кочонда у Београду“. *Србобран* бр. 127 (1912).

Г:

- Грловић, Милан. „Концерат Драгице Ковачевић“. *Народне новине* бр. 283 (1898).

К:

- Kraus, Otto. „Konzert Kovačević“. *Agarmer Tagblatt* br. 283 (1898): 6–7.²⁹

М:

- М. „Са концерта гце. Дивне Гавриловићеве“. *Ново време* бр. 109 (1911): 3.

С:

- Суботић, Каменко. „Гђа Полакова као Маскота“. *Ново време* бр.69 (1900): 1.

Списак литературе:

- Дујовић, Маријана. „Рецепција делатности Станислава Биничког“. У *Музиколошка мрежа, Музикологија у мрежи*. Уредник Ивана Перковић, 423–431. Београд: Факултет музичке уметности, 2014.

²⁷ О концерту Лиде Бакмансове у Београду.

²⁸ На концерту је гостовала пијанисткиња Марија Уншулд.

²⁹ Концерт Драгице Ковачевић у Загребу.

http://www.fmu.bg.ac.rs/dokumentacija/elektronske_publicacije/25.%20Marijana%20Dujovic.pdf (приступљено 7. 6. 2017)

- Dujović, M. „Prilog istraživanju biografije Stanislava Biničkog“. Master teza, Fakultet muzičke umetnosti, odsek za muzikologiju, 2014.
- Дујовић, Маријана. „Ауторке музичких критика у Србији до Првог светског рата“. Рад представљен на конференцији *Шта је књиженство?*, Београд, Србија, 17. октобар, 2015.
- Kuntarić, Marija, ur. Tom 13 *Bibliografija rasprava i članaka. Muzika Struka VI*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 1984.
- Kuntarić, Marija, ur. Tom 14 *Bibliografija rasprava i članaka. Muzika Struka VI*. Zagreb: Jugoslavenski leksikografski zavod „Miroslav Krleža“, 1986.
- Пејовић, Роксанда. *Српско музичко извођаштво романтичарског доба*. Београд: Универзитет уметности у Београду, 1991.
- Pejović, Roksanda, prir. *Popius kritika, članaka i studija poznatih i anonimnih autora srpske muzičke prošlosti iz novina i časopisa (1825–1918)*. Beograd: 1993.
- Pejović, Roksanda. *Krtike, članci i posebne publikacije u srpskoj muzičkoj prošlosti (1825–1918)*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti, 1994.

Marijana DUJOVIĆ
Independent researcher
Belgrade

<https://doi.org/10.18485/knjiz.2017.7.7.13>
UDC: 016:78.071(=163.41)"1825/1914"

Professional article

Bibliography of Articles from Serial Publications on Serbian Female Musicians 1825–1914

Musical criticism in Serbia can be traced back to 1825. Amateurs and professional musicians, however, started showing increased interest in making music in the 1880s. Since there were still very few educated musicians in the late nineteenth century, many lawyers, teachers, doctors, priests, and politicians, as well as many other intellectuals or music lovers wrote musical reviews. Many of them were also amateur performers. Until World War I, there were also plenty female musicians in Serbia and some of them were internationally recognized. Most women who were musicians at the time are today forgotten or unknown in the public. This paper represents a bibliography of newspaper articles from 1825 to the beginning of the Great War in which women who were musicians in Serbia are mentioned.

Keywords: bibliography, Serbian female musicians, periodicals, musical articles